



احمد بن صالح جیلی

جیلی، ابوالفضل احمد بن صالح، محدث، مورخ و فقیه حنبلی است.

فهرست مندرجات

- ۱ - حیات
 - ۲ - فعالیت علمی
 - ۳ - خصایص
 - ۴ - فعالیت اجتماعی
 - ۵ - وفات
 - ۶ - آثار
 - ۷ - فهرست منابع
 - ۸ - پانویس
 - ۹ - منبع
- حیات**

وی به سرزمین جیل (گیل، گیلان) منسوب

- [۱] سمعانی، الانساب، ج ۳، ص ۱۴۵.
- [۲] مجدین احمد ذهبی، سیر اعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعوبه ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱-۱۹۸۸-۱۴۰۹.
- [۳] خیرالدین زرکلی، ج ۱، ص ۱۳۷، پانویس ۲، الاعلام، بیروت ۱۹۹۹.

او در ۱۸ ذیقعده ۵۲۰

- [۴] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابله، ج ۱، ص ۳۱۱، بیروت ۱۳۷۲.
- در بغداد به دنیا آمد و در همانجا زیست.
- [۵] ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۰۵، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵.
- پدرش ابوالمعالی صالح بن شافع (متوفی ۵۴۳) و جدش ابومجد شافع بن صالح (متوفی ۴۸۰) از بزرگان حنابله بغداد بودند.
- [۶] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابله، ج ۱، ص ۴۹، بیروت ۱۳۷۲.
- [۷] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابله، ج ۱، ص ۲۱۳-۲۱۴، بیروت ۱۳۷۲.

فعالیت علمی

جیلی در کودکی نزد پدرش دانش آموخت و همراه وی از محدثانی همچون ابوغالب احمد بن حسن بن بناء، ابوالحسین مجدین قرآء، قاضی ابوبکر انصاری و ابوالقاسم هبها لله بن احمد حریری حدیث شنید،

- [۸] مجدین احمد ذهبی، سیر اعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعوبه ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱-۱۹۸۸-۱۴۰۹.
- [۹] صفدی، ج ۶، ص ۴۲۱.
- [۱۰] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابله، ج ۱، ص ۲۱۲-۲۱۴، بیروت ۱۳۷۲.
- سپس خود به کسب دانش پرداخت و قرآن را به روایات مختلف نزد ابومجد عبدالله بن علی بن احمد (نوه دختری ابومنصور خیاط) و دیگران فراگرفت.
- [۱۱] مجدین احمد ذهبی، سیر اعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعوبه ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱-۱۹۸۸-۱۴۰۹.
- [۱۲] صفدی، ج ۶، ص ۴۲۱.
- [۱۳] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابله، ج ۱، ص ۲۱۲-۲۱۴، بیروت ۱۳۷۲.

جیلی به آموختن حدیث عنایتی تمام داشت

- [۱۴] مجدین احمد ذهبی، العبر فی خبر من غیر، ج ۴، ص ۱۹۰، ج ۴، چاپ صلاح الدین منجد، کویت ۱۹۸۴.
- و پس از چهل سالگی نیز به طلب حدیث ادامه داد
- [۱۵] ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۰۵، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵.
- و در محضر کسانی چون عبدالملک بن ابوالقاسم کروی، ابوبکر بن زاغونی، حافظ ابوالفضل بن ناصر و بسیاری دیگر به سماع حدیث پرداخت.
- در واقع، وی در محضر ابن ناصر پرورش یافت و به همین سبب، در حدیث دنباله رو او شمرده می‌شود.
- [۱۶] ابن جوزی، المنتظم فی تاریخ الملوک و الامم، ج ۱۸، ص ۱۸۸، چاپ مجد عبدالقادر عطا و مصطفی عبدالقادر عطا، بیروت ۱۹۹۲/۱۴۱۲.
- [۱۷] ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۰۵، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵.
- [۱۸] مجدین احمد ذهبی، العبر فی خبر من غیر، ج ۴، ص ۱۹۰، ج ۴، چاپ صلاح الدین منجد، کویت ۱۹۸۴.
- [۱۹] صفدی، ج ۶، ص ۴۲۱-۴۲۲.

جیلی هر چند تا پایان عمر به کسب حدیث اشتغال داشت، به سبب مرگش در میانسالی (۴۵ سالگی)، حدیث چندانی از وی روایت نشده است. [۲۰] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۳۱۲، بیروت ۱۳۷۲.

کسانی همچون ابن اخضر، حافظ عبدالغنی، شیخ موفق، [۲۱] مجدین احمد ذهبی، سیراعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱/۱۹۸۱-۱۴۰۹/۱۹۸۸. علی بن احمد زبیدی، ابراهیم بن محمود شعار و عمرالقرشی [۲۲] ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۰۵، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵. از او روایت کرده‌اند.

خصایص

علمای رجال، جیلی را در **حفظ** و نقل حدیث **توثیق** و به **علم** و **تقوا** و **قرائت** نیکو **خط** خوش ستوده‌اند و از وی با عنوان حافظ و در زمره **مشاهیر** محدثان یاد کرده‌اند.

[۲۳] ابن نقطه، تکمله الاکمال، ج ۲، ص ۴۸۹-۴۹۰، چاپ عبدالقیوم عبد رب‌النبی، مکه ۱۴۰۸-۱۴۱۸. [۲۴] ابن اثیر، الکامل فی التاریخ، ج ۱۱، ص ۲۵۹. [۲۵] ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۰۵، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵. [۲۶] مجدین احمد ذهبی، سیراعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱/۱۹۸۱-۱۴۰۹/۱۹۸۸. [۲۷] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۳۱۲-۳۱۱، بیروت ۱۳۷۲.

فعالیت اجتماعی

ذهبی [۲۸] مجدین احمد ذهبی، سیراعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱/۱۹۸۱-۱۴۰۹/۱۹۸۸. از جیلی با عنوان معذل یاد کرده؛ از این رو، احتمالاً وی در دستگاه **قضا** شغل تصدیق **عدالت** شهود را برعهده داشته است. [۲۹] سمعانی، الانساب، ج ۱۲، ص ۲۲۲. [۳۰] سمعانی، الانساب، ج ۱۲، ص ۳۴۲.

وفات

جیلی در ۳ شعبان ۵۶۵، به علت سینه‌پهلو و بیماری مغزی، [۳۱] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۳۱۲، بیروت ۱۳۷۲. در بغداد وفات یافت و در کنار پدرش، در آرامگاه **احمد بن حنبل**، به خاک سپرده شد. [۳۲] ابن نقطه، تکمله الاکمال، ج ۲، ص ۴۹۰، چاپ عبدالقیوم عبد رب‌النبی، مکه ۱۴۰۸-۱۴۱۸. [۳۳] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۳۱۲، بیروت ۱۳۷۲.

آثار

تاریخ جیلی، که اثری از آن در دست نیست، ذیلی بر کتاب تاریخ بغداد خطیب به شمار می‌آید که در آن حوادث و وفیات پس از **مرگ** خطیب (۴۶۲) را تا پس از ۵۶۰ به صورت سالشمار شرح کرده بوده است، اما مرگ وی مانع از پاکتویس کردن و انتشار آن کتاب گردید.

[۳۴] ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۰۵، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵. [۳۵] مجدین احمد ذهبی، سیراعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱/۱۹۸۱-۱۴۰۹/۱۹۸۸. [۳۶] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۳۱۲، بیروت ۱۳۷۲.

بعداً ابن نقطه (متوفی ۶۳۹) منتخب تاریخ جیلی را فراهم آورد و ابن رجب نیز در کتاب خود بخشهایی از آن را نقل کرد. ابن نجار (متوفی ۶۴۲) نیز در ذیلی که بر تاریخ بغداد نوشته، از ذیل جیلی بهره فراوان برده‌است. [۳۷] ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۳۱۲، بیروت ۱۳۷۲.

فهرست منابع

- (۱) ابن اثیر، الکامل فی التاریخ.
- (۲) ابن جوزی، المنتظم فی تاریخ الملوک و الامم، چاپ مجد عبدالقادر عطا و مصطفی عبدالقادر عطا، بیروت ۱۹۹۲/۱۴۱۲.
- (۳) ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵.
- (۴) ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، بیروت ۱۳۷۲.
- (۵) ابن نقطه، تکمله الاکمال، چاپ عبدالقیوم عبد رب‌النبی، مکه ۱۴۰۸-۱۴۱۸.
- (۶) مجدین احمد ذهبی، سیراعلام النبلاء، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱/۱۹۸۱-۱۴۰۹/۱۹۸۸.
- (۷) مجدین احمد ذهبی، العبر فی خبر من‌عبر، ج ۴، چاپ صلاح‌الدین منجد، کویت ۱۹۸۴.
- (۸) خیرالدین زرکلی، الاعلام، بیروت ۱۹۹۹.
- (۹) سمعانی، الانساب.
- (۱۰) صفدی.

پانویس

- ↑ سمعانی، الانساب، ج ۲، ص ۱۴۵.
- ↑ مجدین احمد ذهبی، سیراعلام النبلاء، ج ۲۰، ص ۵۷۲، چاپ شعیب ارنؤوط و دیگران، بیروت ۱۴۰۱/۱۹۸۱-۱۴۰۹/۱۹۸۸.
- ↑ خیرالدین زرکلی، ج ۱، ص ۱۲۷، پانویس ۲، الاعلام، بیروت ۱۹۹۹.
- ↑ ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۳۱۱، بیروت ۱۳۷۲.
- ↑ ابن دبیثی، ذیل تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۱۰۵، بیروت ۱۴۰۵/۱۹۸۵.
- ↑ ابن رجب، کتاب الذیل علی طبقات الحنابلہ، ج ۱، ص ۴۹، بیروت ۱۳۷۲.

٧. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢-٢١٤، بيروت ١٣٧٢.
٨. ↑ مجدين احمد ذهبى، سيراعلام النبلاء، ج ٢٠، ص ٥٧٢، چاپ شعيب ارنؤوط و ديگران، بيروت ١٤٠١-١٩٨١/١٤٠٩-١٩٨٨.
٩. ↑ صفدى، ج ٦، ص ٤٢١.
١٠. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢-٢١٤، بيروت ١٣٧٢.
١١. ↑ مجدين احمد ذهبى، سيراعلام النبلاء، ج ٢٠، ص ٥٧٢، چاپ شعيب ارنؤوط و ديگران، بيروت ١٤٠١-١٩٨١/١٤٠٩-١٩٨٨.
١٢. ↑ صفدى، ج ٦، ص ٤٢١.
١٣. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢-٢١٤، بيروت ١٣٧٢.
١٤. ↑ مجدين احمد ذهبى، العبر فى خبر من غير، ج ٤، ص ١٩٠، چاپ صلاح الدين منجد، كويت ١٩٨٤.
١٥. ↑ ابن ديبينى، ذيل تاريخ بغداد، ج ١، ص ١٠٥، بيروت ١٤٠٥/١٩٨٥.
١٦. ↑ ابن جوزى، المنتظم فى تاريخ الملوك و الامم، ج ١٨، ص ١٨٨، چاپ مجد عبدالقادر عطا و مصطفى عبدالقادر عطا، بيروت ١٩٩٢/١٤١٢.
١٧. ↑ ابن ديبينى، ذيل تاريخ بغداد، ج ١، ص ١٠٥، بيروت ١٤٠٥/١٩٨٥.
١٨. ↑ مجدين احمد ذهبى، العبر فى خبر من غير، ج ٤، ص ١٩٠، چاپ صلاح الدين منجد، كويت ١٩٨٤.
١٩. ↑ صفدى، ج ٦، ص ٤٢١-٤٢٢.
٢٠. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢، بيروت ١٣٧٢.
٢١. ↑ مجدين احمد ذهبى، سيراعلام النبلاء، ج ٢٠، ص ٥٧٢، چاپ شعيب ارنؤوط و ديگران، بيروت ١٤٠١-١٩٨١/١٤٠٩-١٩٨٨.
٢٢. ↑ ابن ديبينى، ذيل تاريخ بغداد، ج ١، ص ١٠٥، بيروت ١٤٠٥/١٩٨٥.
٢٣. ↑ ابن نقطه، تكملة الاكمال، ج ٢، ص ٤٨٩-٤٩٠، چاپ عبدالقيوم عبد رب النبى، مکه ١٤٠٨-١٤١٨.
٢٤. ↑ ابن اثير، الكامل فى التاريخ، ج ١١، ص ٢٥٩.
٢٥. ↑ ابن ديبينى، ذيل تاريخ بغداد، ج ١، ص ١٠٥، بيروت ١٤٠٥/١٩٨٥.
٢٦. ↑ مجدين احمد ذهبى، سيراعلام النبلاء، ج ٢٠، ص ٥٧٢، چاپ شعيب ارنؤوط و ديگران، بيروت ١٤٠١-١٩٨١/١٤٠٩-١٩٨٨.
٢٧. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢-٢١٤، بيروت ١٣٧٢.
٢٨. ↑ مجدين احمد ذهبى، سيراعلام النبلاء، ج ٢٠، ص ٥٧٢، چاپ شعيب ارنؤوط و ديگران، بيروت ١٤٠١-١٩٨١/١٤٠٩-١٩٨٨.
٢٩. ↑ سمعانى، الانساب، ج ١٢، ص ٢٢٢.
٣٠. ↑ سمعانى، الانساب، ج ١٢، ص ٢٤٢.
٣١. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢، بيروت ١٣٧٢.
٣٢. ↑ ابن نقطه، تكملة الاكمال، ج ٢، ص ٤٩٠، چاپ عبدالقيوم عبد رب النبى، مکه ١٤٠٨-١٤١٨.
٣٣. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢، بيروت ١٣٧٢.
٣٤. ↑ ابن ديبينى، ذيل تاريخ بغداد، ج ١، ص ١٠٥، بيروت ١٤٠٥/١٩٨٥.
٣٥. ↑ مجدين احمد ذهبى، سيراعلام النبلاء، ج ٢٠، ص ٥٧٢، چاپ شعيب ارنؤوط و ديگران، بيروت ١٤٠١-١٩٨١/١٤٠٩-١٩٨٨.
٣٦. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢، بيروت ١٣٧٢.
٣٧. ↑ ابن رجب، كتاب الذيل على طبقات الحنابلة، ج ١، ص ٢١٢، بيروت ١٣٧٢.

منبع

دانشنامه جهان اسلام، بنیاد دائرة المعارف اسلامی، برگرفته از مقاله «احمد بن صالح جیلی»، شماره ٥٣٢٢.